

УДК 378.1(4)

Олена Ємельянова

кандидат філологічних наук, доцент,

ORCID ID: 0000-0002-3277-1227,

доцент, Сумський державний університет, Україна

yelenayemelyanova@ukr.net

Діана Мовчан

кандидат філологічних наук, доцент,

ORCID ID: 0000-0003-3604-7057,

доцент, Сумський державний університет, Україна

d_movchan@i.ua

Світлана Баранова

кандидат філологічних наук, доцент,

ORCID ID: 0000-0001-9425-9774,

доцент, Сумський державний університет, Україна

s.baranova@gf.sumdu.edu.ua

XXI СТОЛІТТЯ – НОВА ЕРА МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Анотація. Підготовка майбутнього перекладача в системі університетської освіти України має свою історію, проблеми, тенденції та перспективи. У статті запропоновано власне бачення пріоритетних напрямів удосконалення вітчизняної системи перекладацької освіти, детермінованих процесами інтеграції вітчизняної системи освіти у європейський простір. Закцентовано на важливості компетентнісного підходу до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів. Розглянуто питання практичного досвіду впровадження принципів студентоцентрованого навчання, що надає широкі можливості вибору траєкторії навчання студентами-перекладачами, передбачає спеціалізацію та збільшує шанси на

самореалізацію. Досліджено значення академічної мобільності для підготовки конкурентоспроможних фахівців з перекладу для вітчизняного й світового ринків праці. Обґрунтовано положення, що досвід організації і діяльності результативної підготовки перекладачів в Сумському державному університеті може стати перспективним для української вищої школи. Перспективою подальших розвідок може стати питання ефективності залучення роботодавців до розробки освітніх програм.

***Ключові слова:** професійна підготовка, майбутні перекладачі, інтеграційні процеси, компетентнісний підхід, студентоцентроване навчання, академічна мобільність.*

Е. В. Емельянова, Д. В. Мовчан, С. В. Баранова,
XXI ВЕК – НОВАЯ ЭРА ВОЗМОЖНОСТЕЙ ДЛЯ
СТУДЕНТОВ-ПЕРЕВОДЧИКОВ

***Аннотація.** Подготовка будущего переводчика в системе университетского образования Украины имеет свою историю, проблемы, тенденции и перспективы. В статье предложено собственное видение приоритетных направлений совершенствования отечественной системы переводческой образования, детерминированных процессами интеграции отечественной системы образования в европейское пространство. Акцентируется внимание на важности компетентностного подхода к профессионально-речевой подготовке будущих переводчиков. Рассмотрены вопросы практического опыта внедрения принципов студентоцентрированного обучения, что предоставляет широкие возможности выбора траектории обучения студентами-переводчиками, предполагает специализацию и увеличивает шансы на самореализацию. Подчеркнуто значение академической мобильности для подготовки конкурентоспособных специалистов по переводу для отечественного и мирового рынков труда. Обосновано положение, что опыт организации и деятельности результативной подготовки переводчиков в Сумском государственном университете может стать перспективным для украинской*

высшей школы. Перспективой дальнейших исследований может быть вопрос эффективности вовлечения работодателей в разработку образовательных программ.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие переводчики, интеграционные процессы, компетентный подход, студентоцентрированное обучение, академическая мобильность.

Постановка проблеми. Інтеграція вітчизняної системи освіти в європейський простір, пов'язана з переосмисленням вітчизняного досвіду і пошуком ефективних шляхів її реорганізації, що відбулося внаслідок економічних, політичних та соціальних змін у кінці ХХ – на початку ХХІ століття. У цих умовах особливе значення набуває професійна підготовка кваліфікованого спеціаліста, у тому числі філолога й перекладача, який би відповідав рівню світових стандартів [1]. Значно підвищуються вимоги до якості перекладу, виникає необхідність удосконалення системи підготовки перекладачів та формування їх професійної компетентності. Змінюється функція перекладача як спеціаліста міжкультурної комунікації, який стає центральною фігурою міжнародного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчать результати наукового пошуку, проблема аналізу, систематизації і виявлення шляхів упровадження позитивних елементів досвіду програм підготовки перекладачів у вітчизняному та світовому контексті є доволі важливою на сучасному етапі. Інтерес науковців сфокусовано на: спеціалізації перекладацької освіти, кваліфікаційних напрямках підготовки перекладачів (Н. Гавриленко, В. Карабан, А. Козак, С. Коломієць, Р. Крісс, Л. Черноватий); професійній підготовці фахівців у зарубіжній школі (Г. Воронка, Т. Георгієва, А. Іванова, Т. Кошманова, І. Марцинківський, С. Поманова); складових професійної компетенції перекладача та педагогічних умовах її формування (Л. Бархударов, В. Ільїн, А. Козак, Л. Латишев, Г. Мірам, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, Н. Соболев, Л. Тархова, С. Швачко, М. Цвілінг, Ю. Хольц-Мянттярі); історичному аспекті

розвитку перекладацької освіти (К. Гаращук, Е. Пім); ключових положеннях гармонізації філологічної освіти України з простором вищої освіти європейських країн (Л. Барановська).

Метою статті є окреслення головних аспектів удосконалення професійної підготовки майбутніх перекладачів в умовах університетської освіти.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю реорганізації та модернізації системи професійної підготовки майбутніх викладачів, а також існуючими суперечностями між: потребою суспільства у висококваліфікованих перекладачах, конкурентоспроможних на сучасному ринку праці і векторами їх підготовки; необхідністю введення єдиної системи стандартів професійної підготовки перекладача та шляхами їх реалізації; потребою модернізації змісту професійної підготовки майбутніх перекладачів та її імплементацією.

Виклад основного матеріалу дослідження. ХХІ століття ставить перед закладами вищої освіти України особливі завдання з огляду на ключові тенденції в галузі освіти, де інтернаціоналізація та глобалізація виходять на перший план. Інтернаціоналізація передбачає можливість вільного та рівноправного доступу держав до освітніх послуг. Глобалізація є складним та багатоаспектним феноменом, який має суттєвий вплив на сфери життєдіяльності суспільства. У галузі системи освіти глобалізація стосується: (1) стратегій розвитку міжнародних відносин між навчальними закладами; (2) проблем транснаціональної освіти; (3) міжнародних гарантій якості освіти; (4) регіональної та міжрегіональної кооперації; (5) інформаційних та комунікаційних технологій освіти, віртуальних університетів; (6) покращення рівності та доступу до вищої освіти [3, с. 80].

Приєднавшись до Болонського процесу шляхом підписання Болонської декларації у 2005 році, Україна офіційно підтвердила готовність впровадження основних положень Болонської декларації, а саме: (1) введення єдиного загальноєвропейського додатку до диплому про вищу освіту; (2) запровадження єдиного для всього європейського освітнього простору механізму урахування засвоєного студентами обсягу знань у кредитних одиницях ECTS (European

Credit Transfer System), які являють собою одиницю виміру освіти та навичок студентів; (3) створення умов для підвищення мобільності студентів, викладачів, наукових співробітників; (4) введення дворівневої системи вищої освіти: бакалавр, магістр; (5) підвищення якості освіти та запровадження загальноєвропейських критеріїв оцінювання; (6) розвиток безперервної освіти; (7) запровадження спільних освітніх програм та ступенів; (8) зміцнення інтеграції науки та освіти; (9) сприяння впровадженню європейського світогляду; (10) підвищення відповідальності освітніх закладів за соціальну згуртованість суспільства; (11) відкритість Європейського союзу в науці та освіті [2; 5].

Беручи до уваги курс розвитку України на інтеграцію в європейське економічне, правове, освітнє, наукове, культурне співтовариство, важливим є питання якості професійної підготовки перекладачів закладами вищої освіти України. Сумський державний університет як один із флагманів освітнього простору України приділяє велику увагу ґрунтовній підготовці фахівців ступенів “бакалавр” та “магістр” зі спеціальності 035.04 Філологія за освітньою програмою “Германські мови та літератури (переклад включно)”. Беручи за орієнтир вимоги до професійної підготовки перекладачів, представлені європейською групою експертів з перекладу (European Master’s in Translation) [7], навчальні плани склалися таким чином, щоб максимально сприяти набуттю бакалаврами/магістрами-перекладачами ключових загальних та фахових компетенцій, а саме:

- **компетентності з надання перекладацьких послуг**, що передбачає два взаємопов’язаних аспекти: *міжособистісний аспект*, який включає (1) усвідомлення соціальної ролі перекладача; (2) вміння дотримуватися вимог ринку і профіля роботи; (3) вміння знаходити підхід до клієнтів/ потенційних клієнтів (маркетинг); (4) вміння вести перемовини з клієнтом (визначення термінів, тарифів, умов праці, доступу до інформації, договору, прав, обов’язків; переклад специфікацій, тендерної документації і т. і.); (5) вміння уточнити вимоги, цілі та завдання, що висуваються клієнтом чи іншими

зацікавленими особами; (6) вміння планувати роботу, бюджет, вірно розподіляти час, впоратися зі стресом, постійно самовдосконалюватися, покращуючи професійну компетентність; (7) вміння визначити і розрахувати вартість послуг; (8) вміння дотримуватися інструкцій, термінів, зобов'язань, міжособистісних компетенцій, колективної роботи; (9) знання стандартів, що застосовуються під час надання перекладацьких послуг; (10) вміння дотримуватися професійної етики; (11) вміння працювати під тиском, з іншими експертами, керівником проекту (мати навички встановлювати контакти, співпрацювати і взаємодіяти), включаючи багатомовне середовище; (12) вміння працювати в команді, в тому числі і в віртуальній команді; (13) вміння об'єктивно себе оцінювати (свої звички; відкритість до новацій; якість роботи; готовність до адаптації до нових ситуацій/умов) та брати на себе відповідальність.

Виробничий аспект, який включає: (14) вміння підготувати та запропонувати переклад відповідно до вимог клієнта; (15) вміння визначити етапи та стратегії перекладу документа; (16) знати, як визначити та оцінити проблеми під час перекладу, знайти відповідні рішення; (17) вміти довести вибір варіанту перекладу; (18) володіти відповідною метамовою (представити роботу, застосовані стратегії перекладу, задіяні перекладацькі рішення); (19) вміти вичитувати та коригувати переклад; (20) вміти встановлювати та контролювати стандарти якості;

- **мовної компетентності**, яка передбачає (1) вміння зрозуміти граматичні, лексичні та ідіоматичні структури, а також графічні та друкарські умовні позначення мови оригіналу тексту та мови перекладу; (2) розвивати чутливість до змін у мові, як результату безперервного мовного розвитку;

- **міжкультурної компетентності**, що включає *соціолінгвістичний аспект*, а саме: (1) вміння визначити функцію мовного знаку та його значення з огляду на варіативність мови (соціальну, географічну, історичну, стилістичну тощо); (2) вміння визначити правила взаємодії, відповідно до норм спілкування, характерних для певної спільноти, включаючи невербальні елементи

комунікації; (3) вміння відтворити реєстр мови та мовлення з огляду на задану ситуацію; та *текстовий аспект*: (4) вміння зрозуміти та проаналізувати макроструктуру документу та його загальну структурну узгодженість; (5) вміння осягнути пресупозиції, імпліцитний зміст, алюзії, стереотипи та інтертекстуальний характер документу; (6) вміння описати і оцінити проблеми, що виникають в процесі роботи над текстом, та визначити стратегії вирішення цих проблем; (7) вміння здобувати й узагальнювати необхідну інформацію в документі; (8) вміння розпізнавати та ідентифікувати елементи, цінності та посилання, що є характерними для певної культури; (9) вміння узагальнити та порівняти культурні елементи, наявні в тексті, та методи композиції; (10) вміння скласти документ відповідно до конвенцій жанру та норм риторики; (10) вміння складати чорновий варіант перекладу, перефразувати, реструктурувати, скорочувати та швидко і якісно редагувати переклад;

- **компетентності щодо здобування інформації**, яка включає: (1) вміння ідентифікувати інформацію та вимоги роботи з документацією; (2) напрацювання стратегій виконання документальних і термінологічних досліджень, включаючи консультації експертів; (3) вміння виокремлювати та опрацьовувати необхідну для виконання певного завдання інформацію; (4) напрацювання критеріїв оцінки документів, доступних в мережі інтернет або інших засобах масової комунікації з огляду на достовірність та надійність джерела інформації; (5) вміння максимально ефективно використовувати перекладацькі інструменти та пошукові системи; (6) вміння зберігати власні документи;

- **тематичної компетентності**: (1) вміння пошуку потрібної інформації, з метою кращого розуміння тематичного аспекту документа; (2) вміння розвивати та удосконалювати знання у спеціалізованих сферах та в аспекті їх практичного використання (уміння вчитися); (3) розвивати допитливість, навички аналізу та узагальнення;

- **технологічної компетентності** (володіння інструментарієм): (1) вміння швидко та ефективно використовувати широкий спектр можливостей

програмного забезпечення з тим щоб максимально сприяти процесу перекладу, правки, викладу документу; (2) вміння формувати і управляти базами даних та файлами; (3) вміння ознайомитися та адаптуватися до роботи з новими інструментами, зокрема, для перекладу мультимедійних та аудіовізуальних матеріалів; (4) вміння підготувати та здійснити переклад у різних форматах та для різних технічних засобів [4].

Студентоцентроване навчання є одним з ключових пріоритетів підготовки бакалаврів/магістрів-перекладачів в Сумському державному університеті, безпосередньо пов'язаним з поняттям “вміння вчитися” [6; 8]. Бакалавр-перекладач, магістр-перекладач посідають центральне місце в навчальному процесі, організованому таким чином, щоб гарантувати максимально якісну підготовку майбутніх фахівців-перекладачів. Студентам надається можливість вільного та зручного вибору дисциплін, які входять до циклу дисциплін за вибором студента, через електронний особистий кабінет. Протягом навчання студенти мають змогу опанувати:

- переклад у забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності. Зазначений тип перекладу супроводжує процес зовнішньоекономічної діяльності. Траєкторія дозволяє вивчати наступні курси: (1) міжнародна економіка; (2) лінгвокраїнознавство англійських країн; (3) лінгвокраїнознавство країн німецької мови; (4) основи інформатики та прикладної лінгвістики; (5) переклад ділового мовлення; (6) офісна діяльність та легалізація; (7) апостиль та легалізація документів;

- юридичний переклад, що передбачає переклад текстів, документів та інших матеріалів, які стосуються сфери права й використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, що послуговуються різними мовами. Траєкторія навчання включає вивчення таких курсів: (1) нотаріальний переклад; (2) практика перекладу текстів з міжнародного права; (3) практика перекладу текстів з митного права; (4) переклад ділового мовлення; (5) основи синхронного перекладу текстів; (6) переклад текстів з цивільного права; (7)

юридична термінологія; (8) юридична філологія, що входять до навчальних планів освітньої програми бакалавра філології;

- міжкультурне спілкування відповідно до стратегій і тактик ведення переговорів, що забезпечується дисциплінами “Техніка усного перекладу зі змістовим модулем: переклад матеріалів сфери економіки та бізнесу”, “Усний переклад зі змістовим модулем: переклад конференцій”, змістовими модулями “Європейські мови в міжкультурній комунікації”, “Проблеми перекладу галузевих термінів” в освітній програмі магістра філології.

До того ж, планується навчання специфіки та особливостей перекладу дипломатичної діяльності. Даний тип перекладу обслуговує співпрацю з іншими суб’єктами міжнародних відносин, питання захисту державного суверенітету тощо. В руслі опанування даного типу перекладу траєкторія передбачає вивчення наступних курсів: (1) переклад дипломатичної діяльності; (2) переклад дипломатичного листування; (3) теорія політичної лінгвістики; (4) проблеми перекладу дипломатичної та рекламної лексики; (5) основи перекладу міжнародних документів; (6) переклад дипломатичного протоколу та етикету.

Слід зазначити, що протягом всього періоду навчання здобувачі вищої освіти виступають рівноправними партнерами побудови та провадження навчального процесу. Максимально продуктивна організація самостійної роботи бакалавра/магістра-перекладача є запорукою високих результатів у навчанні. Протягом останніх років незамінним помічником студента-перекладача СумДУ став відкритий електронний ресурс (OpenCourseWare), де викладачі кафедри германської філології представили структуровані колекції навчально-методичних матеріалів дисциплін, що включено до складу програм підготовки бакалавра/магістра-перекладача. Зручність даного підходу є очевидною. Здобувач вищої освіти має змогу ознайомитися зі структурою курсу, теоретичними питаннями, що підлягають розгляду, завданнями, що виносяться на практичні/семінарські заняття, та питаннями, які пропонуються для самостійного опрацювання, у будь-який зручний для нього час. Завдяки

даному підходу бакалаври/магістри-перекладачі ефективно та якісно розподіляють свій час здобуваючи необхідні фахові знання.

Відкритий освітній простір передбачає зростання мобільності студентів і співробітництво викладачів університетів різних країн, що має на меті сприяти досягненню громадянами успіхів в обраній професії, поліпшенню системи працевлаштування випускників університетів, підвищенню статусу цих країн у сфері освіти.

Сумський державний університет максимально сприяє підвищенню рівня академічної мобільності бакалаврів/магістрів-перекладачів та викладачів кафедри германської філології, розглядаючи процес академічної мобільності як важливий складовий елемент успішного формування єдиного освітнього простору, що має на меті сприяти гармонізації освітніх стандартів, підходів, навчальних планів спеціальностей у різних країнах світу. Ми щиро пишаємося творчими та науковими здобутками наших викладачів. Так, професор кафедри германської філології Швачко С. О. – почесний член школи ім. Т. Рузвельта (Техас, Сан-Антоніо), викладачі кафедри германської філології є активними членами Асоціації германістів України (<http://www.udgv.org/> і <https://sumyudgv.wordpress.com/>), яка виступає національним осередком Міжнародної асоціації викладачів німецької мови. За останні чотири роки (2014–2017) дев'ять викладачів зазначеної кафедри пройшли стажування та підвищення кваліфікації закордоном, два викладачі кафедри проводили викладацьку роботу у закордонних закладах вищої освіти. За аналогічний період (2014–2017) здобувачі вищої освіти, що навчаються за ступенями “бакалавр” та “магістр” зі спеціальності 035.04 за освітньою програмою “Германські мови та літератури (переклад включно)”, мали змогу проходити довгострокове навчання закордоном, представлене наступними навчальними можливостями: (1) “Включений семестр”; (2) “Подвійний диплом”; (3) короткострокове навчання терміном до 1 семестру; навчання у літніх школах. Вони також мали можливість проходити стажування/практику на базі закордонних підприємств та організацій, здійснювати ознайомчі та навчальні

візити, брати участь у програмах соціального та культурного обміну.

Розширення можливостей якісної підготовки здобувачів вищої освіти з філології відбувається не лише за рахунок заходів, спрямованих на підвищення якості організації освітнього процесу, методичного забезпечення навчальних дисциплін, методів викладання та оцінювання, а й посилення їх практичної підготовки через розширення баз перекладацької практики, налагодження нових виробничих стосунків із потенційними стейкхолдерами. До розробки навчальних планів, робочих навчальних програм дисциплін та практик, тематики кваліфікаційних робіт залучаються члени Експертної ради роботодавців та випускників спеціальності “Філологія”.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Нові вимоги до професійної підготовки висококваліфікованих перекладачів зумовлюють необхідність переходу від існуючої кваліфікаційної моделі до компетентнісної моделі. Орієнтація освіти на ключові компетентності забезпечить формування професійного універсалізму – здатності майбутнього перекладача змінювати сфери і способи діяльності, що практично неминуче в умовах ринкової економіки. Студентоцентрований підхід до професійної підготовки майбутніх перекладачів базується на таких положеннях: 1) пріоритет цілей і цінностей студентів; 2) первинність діяльності учасників освітнього процесу; 3) процес освіти як спільна діяльність викладачів та студентів, що спрямована на індивідуальне самовдосконалення та розвиток їхніх особистісних якостей. Академічна мобільність як найбільш розвинена форма інтернаціоналізації освіти сприяє інтеграції студентів-перекладачів та викладачів у міжнародну академічну спільноту в рамках глобального освітнього простору. Вона забезпечує доступ до освітніх здобутків провідних країн світу, сприяє розвитку інтеркультурних компетентностей та збільшує шанси на професійну самореалізацію. Перспективою подальших розвідок може стати питання ефективності залучення роботодавців до розробки освітніх програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська Л. В. Використання досвіду формування філолога в університетах європейських країн для вдосконалення мовної підготовки вітчизняного студента / Л. В. Барановська // Проблеми освіти : Наук.-метод. зб. / Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – Київ, 2016. – Вип. 86. – С. 29–34.
2. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : [Текст]: Монографія / Ю. М. Рашкевич; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т “Львів. Політехніка”. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 168 с.
3. Глобальные проблемы человечества как фактор трансформации образовательных систем : Монография / [авт. кол.: В. И. Астахова, В. В. Астахов, Е. В. Астахова и др.]; Под общ. ред. В. И. Астаховой; Нар. укр. акад.– Харьков : изд-во НУА, 2008. – 396 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики : Монографія / [авт. кол.: Н. М. Бібик, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, Л. І. Парашенко, О. І. Пометун, О. Я. Савченко та ін.; за заг. ред. О. В. Овчарук]. – Київ : К. І. С., 2004. – 112 с.
5. Стандарт асоціації перекладачів України. Кваліфікація та сертифікація перекладачів. Загальні вимоги. [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.uta.org.ua/15>
6. Швачко С. О. Навчати вчитися перекладу : Монографія / С. О. Швачко. – Суми : СумДУ, 2015. – 215 с.
7. European Master’s in Translation (EMT) [Електронний ресурс] . – Режим доступу: https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masters-translation-emt_en
8. Kobyakova I. Teaching Translation: Objectives and Methods / I. Kobyakova, S. Scvachko. – Advanced Education – Kyiv : NTU «KPI», 2016. – № 5. – Р. 9–13.

O. Yemelyanova, D. Movchan, S. Baranova

XXI Century – a New Era of Opportunities for Students-Translators

Summary. Integration of the Ukrainian education system into the European Education Area is revealed in reconsideration of the national experience and search for the ways to reorganize it. A translator as a central figure of cross-cultural communication should meet the world standard requirements, be highly-qualified and competitive at the job market. It is topical to define the major aspects of improving future translators' professional training at universities and find out the basic vectors of modernizing their education content. Sumy State University is taking several measures in achieving this goal. Firstly, its academic process relies on translators' training according to the competence-based approach. Secondly, student-centred learning principles that provide a wide range of opportunities for choosing the trajectory of students-translators' study within the education programme are implemented. The student-centred approach is also based on the priority of goals, values and activity of the education process participants. Their study is aimed at their individual self-improvement and development of their personal features. Thirdly, the convenient teaching devices are at students' disposal, e.g. the electronic resource OpenCourseWare. Finally, the academic mobility as the form of education internationalization integrates students-translators in the globalized education area and translation job market. It provides the access to the achievements of the leading countries, develops cross-cultural competences and gives chances to the professional self-realization. The experience of effective translators' training organization at Sumy State University can benefit the Ukrainian higher educational establishments.

Key words: *professional training, future translators, integration processes, competence-based approach, student-centred learning, academic mobility.*

REFERENCES

1. Baranovska, L. V. (2016). Vykorystannia dosvidu formuvannia filologa v universitetah yevropeyskyh krayin dlia vdoskonalennia movnoyi pidgotovky

vitchyznianogo studenta. *Problemy osvity*, 86, 29–34. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/0B0kHwvQLtSb5dDNWTDdNcE5mNnc/view> [in Ukrainian]

2. Rashkevich, Yu. M. (Ed.). (2014). *Bolonskii prozess ta nova paradigma vishchoyi osvity*. Lviv: Lviv. Politechnika. [in Ukrainian]

3. Astachova, V. I. (Ed.). (2008). *Globalniye problemi chelovechestva kak faktor transformatsii obrasovatyelnikh sistem*. Kharkov: People's Ukrainian Academy. [in Russian]

4. Ovcharuk, O. V. (Ed.). (2004). *Kompetentnisnii pidkhd u suchasnoi osviti: svitovii dosvid ta ukrayinski perspektivi: biblioteka z osvitynoi politiki*. Kyiv: K. I. C. [in Ukrainian]

5. Association of Ukrainian Translators (2000). *Standard of Association of Ukrainian Translators. Qualification and certification of translators. General requirements*. Kyiv. Retrieved from <http://www.uta.org.ua/15> [in Ukrainian]

6. Shvachko, S. O. (2015) *Navchati vchitisya perekladu*. S. O. Shvachko (Ed.). Sumy: Sumy State University. Retrieved from <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/42327> [in Ukrainian]

7. European Commission (2017). *European Master's in Translation (EMT)*. Brussel. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masters-translation-emt_en [in English]

8. Kobyakova, I. K., Shvachko, S. O. (2016). Teaching Translation: Objectives and Methods. *Advanced Education*, 5, 9–13. Retrieved from <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45366> [in English]

Ємельянова О.В. XXI століття – нова ера можливостей для студентів-перекладачів / Ємельянова О.В., Мовчан Д.В., Баранова С.В. // Проблеми освіти : збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». К., 2018. Вип. 89. – С. 134-144.